

Diergeneeskundig pionieren in het Natuurpark Lelystad

Transport van wisenten vergt veel organisatie

Wisenten begeleiden die op transport gaan, zo iets maak je als dierenarts niet elke dag mee. Op 24 november 2015 werd een groep wisenten van het Natuurpark Lelystad naar Spanje overgebracht. Dierenarts Bas Steltenpool zorgde dat alles in veterinaire opzicht goed verliep. “Diergeneeskunde is in zo’n situatie nog echt een kunst.”

TEKST JOHAN KLEIN HANEVELD

wilde dieren

Het Flevo-landschap is het enige van de twaalf Nederlandse Landschappen dat dieren beheert. In het Natuurpark Lelystad lopen op een terrein van 400 hectare verschillende soorten in een natuurlijk ogende omgeving. “Het park is ontstaan omdat Artis een plek zocht waar grotere dieren konden worden ondergebracht”, vertelt verzorger Gerwin de Vries. “Zo kwamen in het begin van de jaren zeventig de eerste wisenten op het terrein van het natuurpark te lopen.” Later kreeg het park een educatieve rol. “Mensen kunnen hier kennismaken met bedreigde diersoorten en met wilde dieren die in Nederland voorkomen, maar die je niet zomaar tegenkomt.” Het park is vrij toegankelijk.

Echt dierenartsenwerk

Dierenarts Bas Steltenpool zet zich met veel enthousiasme in voor het natuurpark. “Wat ik leuk vind, is dat ik hier soms moet pionieren. Zo stond ik een keer een otter te opereren of zomaar een aangereden bever te behandelen. Tegelijk dien ik, door de

diergezondheidssituatie in de gaten te houden, de belangen van Nederland en van de boer.” Opties om wilde dieren te behandelen zijn er nauwelijks. “Ik doe geregeld onderzoek, bijvoorbeeld op parasieten. Als het nodig is, behandelen we de dieren. Als ik een individueel dier moet behandelen, moet ik het eerst van een afstand verdoven.” Bij een verdoofd dier neemt Bas standaard bloed af voor onderzoek. “Met studenten van de HAS Den Bosch proberen we meer kennis over de mineralenvoorziening bij deze vaak zeldzame soorten te verzamelen.”

Wisenten

Het Natuurpark Lelystad beheert onder meer een groep van tien wisenten. Van dit grootste Europese landdier zijn op de wereld nog slechts vijfduizend exemplaren over. Als geborgd rundveedierenarts is het voor Bas tweede natuur de gezondheidstoestand van de wisenten te monitoren. “Voor de boeren in de omgeving is het belangrijk dat van hieruit geen ziektes uitbreken.” Bas vergeleek de bloedwaarden van de wisenten aanvankelijk

met die van rundvee. “Maar het gaat om sterk verschillende soorten. Nu heb ik contact met dierenartsen in Canada, waar bizons voor vlees worden gehouden.” Net als bij landbouwhuisdieren is preventieve zorg belangrijk. “Het gras op onze weilanden is voor wilde dieren te rijk”, legt Bas uit. “Daarom bemesten we niet meer en laten we het gras langer staan waardoor het vezelrijker wordt en minder energie bevat. De wisenten hebben daardoor nu een beter rantsoen.” Gemiddeld worden in de kudde in Lelystad jaarlijks acht tot negen kalveren geboren. “Voor de wisent zijn we een belangrijk fokstation”, verklaart Gerwin. “Onze wisenten staan in het stamboek. Ze zijn uit Lelystad uitgezet in de Baltische staten, de Balkanstaten en Oekraïne.” Bas moet beoordelen of de dieren op transport mogen. Daarvoor verdooft hij ze eerst. “Voor acht tot twaalf dieren vergt dit veel organisatie. Ze moeten allemaal tegelijk verdoofd worden, anders komt de stier op je af.” Vervolgens worden de dieren gechipt, getuberculiseerd en ontwormd. Bas neemt

Bas Steltenpool: "Wisenten gaan niet uit zichzelf de wagen in."

bloedmonsters die naar het CVI gaan. "Als de onderzoekuitslagen goed zijn, maken we een transportplan. Daarvoor komt de NVWA langs." Daarna verdooft Bas de dieren een tweede keer. "Ze gaan niet uit zichzelf de vrachtwagen in. Op de wagen brengen we ze weer bij." Natuurpark Lelystad hoopt binnenkort een nieuwe kraal voor de wisenten te kunnen bouwen. Gerwin: "Dan kunnen we de individuele dieren vastzetten en zorgen dat ze van daaruit zonder verdoving de vrachtwagen inlopen."

Het transport van een deel van de wisenten naar Spanje was aanleiding de kudde te verjongen. "We hebben drie oudere koeien gehouden," vertelt Gerwin. "Die kennen het gebied waar ze leven goed. We hebben uit een Duitse dierentuin een nieuwe stier verkregen, die genetisch ver van onze

koeien afstaat. De vorige stier had hier tien jaar gelopen."

Przewalskipaarden en Pater-Davidsherten

Op hetzelfde terrein als de wisenten graast een kudde Przewalskipaarden. "In het verleden zijn 48 van onze paarden in Mongolië uitgezet", aldus Gerwin. "Als daar een ziekte zou uitbreken, lopen er hier tenminste nog." Przewalskipaarden leveren voor Bas eigen uitdagingen. "Ze behoren tot de lastigste dieren om te verdoven. De afweging om bijvoorbeeld een kreupel paard te behandelen, wordt dan ook altijd zorgvuldig genomen. Vaak lost het probleem met wat geduld vanzelf op." De paarden in Lelystad staan niet meer in het stamboek. "In onze populatie in ons natuurpark zou een 'Vos'-gen aanwezig zijn", zegt Gerwin. "Met

genetisch onderzoek bepalen we welke dieren het gen hebben, zodat we weer in het stamboek kunnen komen."

Een andere zeldzame soort in het park zijn de Pater-Davidsherten. "Er waren er rond 1900 nog maar zestien", vertelt Bas. "Die smalle genetische basis zie je terug in de lastige geboortes. Om de hinde in leven te houden, moeten we ze soms helpen bij de verlossing." Dat is lastig, want deze herten vluchten bij gevaar het water in: "Als we ze moeten verdoven, hebben we er altijd een bootje bij, om ze boven water te houden." Bas heeft er graag een nat pak voor over. "Deze soort is zeldzaam, dus elk individu is belangrijk." ●

Zie Bas Steltenpool aan het werk in de serie 'Daktari in de polder' van Omroep Flevoland: <http://www.omroepflevoland.nl/daktari>.